

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Invalidiliitto pitää suunnitelmaa pääpiirteissään tasapainoisena. On tärkeää, että ilmastonmuutosta hidastetaan edelleen kaikin käytettävissä olevin keinoin ja samanaikaisesti tehdään suunnitelmaa ilmastonmuutokseen sopeutumisesta, toimenpiteistä, joilla voidaan vähentää, lieventää ja keventää ilmastonmuutoksesta aiheutuvia ongelmia yksilöille ja yhteiskunnalle. On kuitenkin todettava, että vammaiset ihmiset on pääosin unohdettu suunnitelmasta. Ja kuitenkin YK:n vammaisyleissopimuksessa, jonka Suomi on ratifioinut vuonna 2016, todetaan, että "on tärkeää valtavirtaistaa vammaisasiat erottamattomaksi osaksi asiaan liittyviä kestävä kehityksen strategioita". Kansalaisjärjestöjen rooli jää niin ikään aika ohueksi, vaikka järjestökentässä on paljon potentiaalia niin sitouttaa ihmisiä erilaisiin toimenpiteisiin kuin olla mukana täydentämässä suunnitelman toteuttamista omien osaamisalueidensa puitteissa.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Lukuun on kirjattu asioita, jotka tiedämme ilmastonmuutoksesta ja joista viestimistä tulee jatkaa ihmisten tietämyksen lisäämiseksi. Lukuun on kirjattu myös seikkoja, jotka suojaavat ainakin jossain määrin Suomea ja suomalaisia ilmastonmuutoksen äärimmäisiltä uhkilta. Eri sektoreille kohdentuu uhkia eikä mikään yhteiskunnan alue ole täysin suojattu ilmastonmuutoksen aiheuttamilta ongelmilta. Invalidiliitto näkee ilmastoahdistuksen riskinä, jonka merkitys saattaa kasvaa tulevaisuudessa. Varautuminen on välttämätöntä. Mahdollisimman laajasti jaettu tilannekuva on tärkeä elementti kansalaisten sitouttamisessa ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Vammaisvaikutusten arviointi tulisi tehdä kattavasti läpileikkaavasti koko suunnitelmaan. Yksilöiden ja ryhmien haavoittuvaisuutta käsittelevään tekstiin Invalidiliitto toivoo täydennystä, jossa huomioitaisiin vammaisten ihmisten tilanne esimerkiksi lumimyrskyn tai tulvan aiheuttaessa esteen apuvälinettä käyttävän ihmisen liikkumiselle. Institutionaalisella tasolla tapahtuvaa varautumista

tulee vahvistaa, ajatellaanpa sitten tarvetta sopeutua ilmastonmuutokseen tai muita uhkia, joita toimintaympäristössä tällä hetkellä tunnistetaan. Saumaton vuoropuhelu, ripeä tiedonkulku ja luottamus eri toimijoiden välillä ovat avainasemassa.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Invalidiliitto suhtautuu myönteisesti suunnitelman visioon "Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa". Muotoilu on laaja ja sävyltään rakentava. Sen sijaan päämäärän 1 "Yhteiskunnan toimijoilla on vahva tahto sopeutua ilmastonmuutokseen" sanoitukseen Invalidiliitto suhtautuu kriittisesti. Olemmeko pisteessä, jossa joudumme vain sopeutumaan, vai voisimmeko "vastustaa" tai "torjua" tai edes "hidastaa" ilmastonmuutosta? Viittaamme myös dokumentin otsikkoon, "sopeutumissuunnitelma". Päämäärään 2 ("Yhteiskunnan toimijoilla on käytössään tehokkaat keinot sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvien ilmastonmuutokseen liittyvien riskien arvioimiseksi, ennaltaehkäisemiseksi ja hallitsemiseksi") ja 3 (Yhteiskunnan toimijoilla on kyky ennaltaehkäistä, varautua ja hallita sekä luontoon että yhteiskuntaan kohdistuvat ilmastonmuutokseen liittyvät riskit.") ei huomautettavaa.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveysten suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Terveysten suojeleminen ja edistäminen -otsikon alla puhutaan monenlaisista aiheista, mutta toimenpiteet liittyvät ainoastaan helteisiin ja niistä aiheutuviin toimenpiteisiin. Tässä yhteydessä voisi käsitellä myös lumen, veden, myrskyn jne aiheuttamaa liikkumisen estymistä ja siitä seuraavaa terveystilanteen / hyvinvoinnin heikentymistä, jos hoitotoimenpiteet viivästyvät tai esteetön kulku esimerkiksi ruokakauppaan / apteekkiin / kuntoutukseen ei ole mahdollista. Koskee vammaisia

ihmisiä, mutta myös monia muita, joilla on vaikeuksia liikkumisessa ja/tai jotka käyttävät liikkumiseensa apuvälineitä. Myös ääriolosuhteista aiheutuvat liukastumiset ja muut tapaturmat sekä sähkökatkoista johtuvat erilaisten apuvälineiden toimintaongelmat sekä niiden ennaltaehkäisy voisivat tulla huomioiduksi tämän kappaleen toimenpideosiossa.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojelu' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Yhteistyön laajentaminen järjestöjen kanssa on Invalidiliiton mielestä järkevää ja tarpeellista. Kansalaisjärjestöt tavoittavat suuren määrän ihmisiä (Soste ry:n mukaan pelkästään sosiaali- ja terveysalan järjestöihin kuuluu noin 1,3 miljoonaa ihmistä). Järjestöillä on mahdollisuus sekä jalkauttaa suunnitelman sisältöjä ihmisille omia viestintäkanaviaan käyttäen että sitouttaa ihmisiä tarpeellisten toimenpiteiden toteuttamiseen. Lisäksi Invalidiliitto arvioi, että monilla järjestöillä on halu olla mukana toimenpiteiden toteuttamisessa tavalla tai toisella, omien voimavarojensa puitteissa.

17. Miten arvoisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Järjestökentän osallistaminen hyvä mieltä huolella. On luontevaa, että vastuu toimenpiteistä on pääosin julkisen sektorin toimijoilla, mutta järjestösektorillekin voisi vastuuta sopivissa yhteyksissä antaa, kunhan siitä yhdessä sovitaan. Esimerkiksi tiedon jalkauttamista voi ja kannattaa tehdä varsin

laajasti yhteiskunnan eri sektoreilla. Esimerkiksi terveyteen liittyviin aiheisiin liittyen kannattaisi hyödyntää järjestöjen tietopohjaa ja ymmärrystä omasta jäsenistöstään ja sen erityistarpeista.

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

Invalidiliitto pitää tärkeänä ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman jalkauttamista kansalaisille tarpeellisin osin ja on halukas osallistumaan viestinnällisiin toimenpiteisiin omien jäsentensä suuntaan. Järjestönä olemme valmiita tuomaan näkemyksiämme suunnitelman sisältöä koskeviin keskusteluihin. Vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumisen kannalta on keskeistä, että tässäkin prosessissa huomioidaan YK:n vammaisyleissopimus, joka edellyttää, että vammaiset ihmiset tai heitä edustavat järjestöt osallistetaan heitä koskevien asioiden käsittelyyn. Yleissopimus tunnistaa esimerkiksi alkuperäiskansaan kuuluvien moninkertaisen syrjinnän. Suomessa saamelaiset ovat ainoa alkuperäiskansa ja arktinen ympäristö pohjoisessa on erityisen haavoittuva ilmastonmuutoksen vaikutuksille. Siten myös saamelaiset vammaiset on osallistettava ilmastonmuutosta koskevien asioiden käsittelyyn yhdenvertaisesti muiden kanssa.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Invalidiliitto on tuonut muissa yhteyksissä esiin tarvetta vammaisvaikutusten arvioinnille. Uudistamme ehdotuksen tässä yhteydessä. Kaikissa asioissa, jotka liittyvät vammaisten ihmisten oikeuksien toteutumiseen ja hyvinvoinnin edistämiseen, tulee tehdä vammaisvaikutusten arviointi. Näemme sen tarpeelliseksi myös tämän sopeutumissuunnitelman kohdalla. Vammaisvaikutusten arviointi on parasta ennakkollista oikeussuojaa vammaisten ihmisten kohdalla.

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

-

Andersson Laura
Invalidiliitto ry